עשין סב טוש"ע ח"מ סי

רכו סעיף א:

ל) ב"ק ח: ע"ש ב"מ יד.

מוסף רש"י

דינא הוא דאזיל ראובן ומפלי ליה.

אם יש לו עליו שום גלגול דברים לחשוב

חוב כנגד חוב או אישתבע לי דלא

פרעתיך: לאו בעל דברים דידי את.

איני טורף ממך כלום: דמפקת מיניה

עלי הדר. מה שאתה מוליא ממנו

יחזור עלי: ואיכא דאמרי אפילו

שלה בהחריות נמי. מכרה רחובן

לשמעון לא מלי אמר ליה בעל חוב

לראובן לאו בעל דברים דידי את:

שלא באחריות ויצאו עליו

עסיקין

ראובן שמכר שדה י אובן שמכו שו לשמעון באחריות. יטרפוה ממנו ישלם (ב"מ יד.). דינא הוא ראזיל ראובן ומפצי ליה. וקמשמעי דינס בהדיה דבעל חוב לסלחו יש לראובן שום תביעה על בעל חובו לומר פרעתיך, דקיימא לן במסכת שבועוי (מא.) דאע"ג דנקיט שטרא אי אייל אישמבט לי דלא בעי פרעתיך ח: ושם הגירסא וקמוחחווי דיוא רהדיה וכעי״ז ב״מ יד.) או כך וכך ים לי עליך תביעה ואני ים לי עליך הביעה ואני מעכב חוב זה מחתיו (ב"מ מעלכ מוכ זה ממתיו (בים שם). ולא מצי אמר ליה. נעל חוכ לרחוכן, י. לאו בעל דברים דידי את. בקרקע זו שכבר ילתה מרשותך ואנא שיעבודי שקילנא (ב"ק ח:) קרקע שקילנה (ב"ק ח:) קרקע שמעון הני נוטל, הם יש לך תביעה עלי העמידני בדין יר״וו יד.). משום דאמר ליה דמפקת מיניה עלי הדר. מה שלתה מוליל משמעון יחוור עלי, שהרי קבלתי עלי אחריות (ב"ק

.(:П

תוספות רי"ד (המשך) חייב לי כך וכך ממקום אחר או תוציאם בחובך הטענה ראובן יכול ליטעון . ולהשריטו מפוי שהוא חובו ממנו עד שישבע לו אבל שמעון שא"י לטעון טענות ברי אלא אומר לו כך וכך א"ל ראובן א"י לטעון במה שאינו ברור לו ממנו בלא שבועה ודוקא . כשבא ב״ח לגבות חובו כשבא ב זו לגבות חובו מראובן אז יכול ראובן לטעון לו ולהשביעו ואי . לא ישבע לו לא יגבה ממנו אבל אם ב״ח לא תבעו לראובן אלא ראובן תובע לב״ח ואומר לו השטר שיש לך עלי תקרע אותו לי מחמת שאתה חייב לי כך וכך תשבע שאינך חייב לי יכול ב״ח לומר אני . איני תובעך עכשיו בשטרי אתה אומר לי שאקרענו שאתה תובעני פרע אותי תחלה בשטרי ואח״כ תתבעני ותשביעני אך תמתין עד שאתבעך אני רשמרי ואז חמטוז לי זאח בשטר דאו הטפון לי זאונ הטענה ועד שלא אתבע לך לא תפרע לי ועכשיו שאינו תובע ראובן ותובע את שמעון ובא ראובן לטעון על ב״ח שיקרענו מחמת . אותה התביעה הייתי אומר שיאמר לו ב״ח אני איני תובעך הנח לי לגבות משמעון ואח״כ תתבעני קמ״ל דא״ל ראובן דאי מפקת מיני׳ עלי דידי . הדר וכאילו היית תובע אותי דמי וכמו שאם היית תובע אותי לא היית יכול לגבות ממני התביעה גם משמעון איני מניחך לגבות עד שתשבע

אבל שבק בינונית דבוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו. לאו דווקא קאמר האי לישנא דלא שייך לומר הכי אלא לגדי בעלים ולא לגבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחרת דכוותה אבל לא שביק בינונית דכוותה לא מצי לדחותו אצל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית דאי משום אי שתקת שחקת ואי לאו מהדרנא שטרא דזיבורית למריה כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף ח. ושם) גבי מכר לאחד או לשלשה כאחד נכנסו תחת הבעלים הא אוחימנא

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי

לך מקום לגבות הימנו שאמר אביי ראובן

שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בעל

חוב דראובן וקטריף לה מיניה דינא הוא

האזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה

לאו בעל דברים דידי את משום דאמר

ליה דמפקת מיניה עלי הדר אואיכא דאמרי

אפילו שלא באחריות נמי דאמר ליה לא

ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי

אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון

התם ביתמי והך דהכא מייתי בתר הכי ומסתמא מיירי נמי ביתמי:

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה. וקא משתעי דינא בהדיה ומקשים מאי נפקא מינה שיטעון עמו ראובן ולא שמעון מה ירויח שמעון בכך הלא כל מה שיטעון ראובן יטעון שמעון וכ״ת נ״מ כגון שיש עדים קרובים לשמעון ואינם קרובים לראובן ורולים לחייב בעל חוב הרי לשמעון אינם יכולים להעיד אבל לראובן יכולים להעיד לא היא דכיון דסוף סוף יש ריוח לשמעון שיעמידו בידו הקרקע

פסולין להעיד אפי׳ לראובן כדמוכח

בסוף פ״ק דמכות (דף ז.) דאמר אילעא וטוביה קריבי דערבא הוו סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחיקי הוו אמר ליה רב הוגא בריה דרב יהושע לרב פפא אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל ואין לותר דנפקא מינה כגון שהעדים המקיימין את השטר של בעל חוב קרובים לראובן ואין קרובים לשמעון ואי לא היה ראובן בעל דברים יכולים לקיימו הא נמי לאו מלחא היא מטעם דפרישית דאפי׳ משחעי דינא בהדי שמעון לא מצו מקיימי ליה כיון דאי טריף ליה מיניה בתר ראובן אזיל ועוד דמסיק איכא דאמרי אפי׳ שלא באחריות נמי כו׳ הא אפי׳ איהו גופיה אמרינן בב"ב (דף מג. ושם) המוכר שדה שלא באחריות מעיד לו עליה אי אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה לפני בעל חוב עביד ולא הוי פסול משום תרעומת כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת וליכא למימר דנפקא מיניה לענין שבועה דראובן יודע אם פרע לו אם לאו ויכול לומר לו אישתבע לי דלא פרעתיך כדפי׳ הקונטרס אבל שמעון אינו יודע ואינו רולה לטעון שקר דהא בלאו הכי זריך שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים דלא יפרע אלא בשבועה ומיהו י"ל דנ"מ דיכול לומר אישמבע לי דלא פרעתיך כדפירש בקונטרס וכגון שמחל לו שמעון שבועה הבא ליפרע מנכסים משועבדים ורבי היה מדקדק דאי ב״ח אינו יכול למלוא עדים לקיים שטרו ואמרי׳ דראובן יכול לטעון מזויף הוא לפי שהוא יודע בבירור אם הוא מזוייף אבל שמעון מספק אינו יכול לטעון מזויף הוא אז נ״מ טובא וכן היורשים מספק אינן יכולין לטעון מזויף הוא על שטר שהוציאו על אביהן אע"פ שאין ב"ח יכול לקיימו ואל תתמה א"כ לא שבקת חיי לכל בריה שהרי מן התורה אין לריך שום שטר קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ואפי" גולן מוחזק שהוליא שטר אין נ"ל שלריך קיום דלא אמרינן החתים עדים שאינן מעלמו דאע"פ שהוא חשוד על הממון מירחת לכחוב שטר מזויף פן יכירו ב"ד זיופו הלכך כי תקינו רבנן קיום כנגד טענת שטר מזויף ה"מ כי אמר לוה דקים ליה בגויה אבל יחמי ולקוחות כנגד טענת של זיוף לא הצריכו חכמים עדי קיום הואיל ולא קים ליה בגויה אם הוא מזויף אם לאו ומייתי רבי ראיה מהא דמנן בפ"ק דב"מ (דף יבי) מלא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר לא לזה ולא לזה מפני שב"ד נפרעין מהם אין בהן אחריות נכסים יחזיר למלוה מפני שאין ב"ד נפרעין מהם דברי ר"מ ומוקי לה שמואל (שם יג.) שאין חייב מודה ואין בהן אחריות יחזיר דאומר היה ר"מ שטר שאין בו אחריות אפי' מבני חרי לא גבי ויחזיר למלוה ויצור על פי צלוחיתו ופריך וניהדר ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו של לוה לוה הא קאמר לא היו דברים מעולם והשתא את"ל דטענינן ליתמי ולקוחות מזויף הוא יש בו אחריות נכסים אמאי לא יחזיר אי כשיכול לקיימו ויש לו למלוה עדי קיום א״כ יחזיר דקושטא קאמר ובדין יגבה דלפריעה ליכא למיחש דהא קאמר לא היו דברים מעולם וכל האומר לא לוימי כאומר לא פרעתי דמי ואם לא יוכל לקיים מה נוכל להפסיד בחזרתו והלא לא יוכל להוציא על ידו כלום מלוה כי יטעון מזויף וגם מן הלקוחות ויחומים לא יוכל להוציא כי יטעון בשבילם אלא ודאי לא טענינן להו טענת זיוף אע"ג דשאר טענות טוענין ליורש וטוענין ללוקח הכא מוקמינן ליה אדאורייתא כל זמן שאין הלוה עצמו פוסלו לכך לא יחזיר שלא יגבה מן היתומים ומן הלקוחות ומיהו קשה דאכתי אמאי לא יחזיר הא לא יוכל לעולם לגבות על ידו לא מיחומים ולא מלקוחות דנהי דמוויף לא טענינן להו מיהו פרוע הוא טענינן להו דאביהם היה נאמן לטעון פרוע מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא כענין שמצינו בהמוכר את הבית בסופו (ב"ב ע. ושם) גבי המפקיד אלל חבירו בשטר דקסבר רב חסדא דכי אמר החזרתיו לך דאע"ג דאיכא למימר שטרך בידי מאי בעי נאמן מיגו דאי בעי אמר נאנסו ומסיק לימא בפלוגמא שטר כיס היולא על הימומים דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו ודייני א"י אמרי נשבע וגובה מחלה ומפרש דמ"ד נשבע וגובה מחלה סבר לא מלי א"יל שטרך בידי מאי בעי איח ליה דרב חסדא פי׳ דטענינן ליחמי החזרתי לך הפלגא פקדון הואיל ואביהן היה נאמן בכך מיגו דאי בעי אמר נאיסו ואע״ג דליחמי לא טענינן נאנסו דהא למ״ד נשבע וגובה כולו דמצי א״ל שטרך בידי מאי בעי ולית ליה דרב חסדא מ״מ לפטרו דנימא נאנסו אלא לא טענינן להו נאנסו והיינו טעמא משום דלא שכיחא ואפ״ה טענינן להו למ״ד נשבע וגובה מחלה החזרתיו לך אע״פ שאביהן לא היה נאמן אלא מחמת מיגו דאי בעי אמר נאנסו וה"נ טענינן להו פרוע הוא אע"ג דאביהן לא היה נאמן אלא מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא ומיהו הא לא קשיא מידי אי ס"ל לשמואל מודה בשטר שכתבו אין לריך לקיימו שלא היה אביהן נאמן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזויף אבל בהדיא ס"ל לשמואל במי שמת (שם קנד:) אליבא דר"מ דמודה בשטר שכתבו לריך לקיימו ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסיד יתומים ולקוחות שיוכל כל אדם להוליא מידם ע"י זיוף ועל כן נראה לומר שטוענין להם מזויף הוא וההיא דהתם איכא לשנויי עלה דחיישי׳ שמא יוליא אפי׳ מלוה גופיה ע"י שימלא קיום וכיון דפסיל ליה ואיתרע ליה בנפילה איכא למיחש ביה אפי׳ אם יבאו ויכירו החתימות כי שמא דימה ווייף עד שדימה את החתימה לחתימת עדים לגמרי וטעו הדיינים בקיום השטר כי ההיא דגט פשוט (שם קסו.) דאנח ידיה אזרנוקא וכדחיישינן לעיל באלו נערות (דף לו:) גבי שטר ריעא דלא מגבינן ביה אע"ג דאית ליה עידי קיום מכיון דקא מהדר אזיופא אימר זיופי זייף וכתב ואם תאמר אם כן המולא שטר שכתוב בו הנפק אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף ודימה החתימות לגמרי הא לא קשיא שהרי יש לנו לחלק בין היכא דטעין לוה מזויף הוא להיכא דלא טעין דהיכא דלא טעין לית לן למיחש משום ריעותא דנפילה ואיכא לאוקמא ההיא דשטר שכתוב בו הנפק בדליתא ללוה דלא טעין מידי אבל אי הוה טעין זיוף חיישינן דהא אפי׳ מוקמא לההיא דלא יחזיר דחיישינן לזיוף דווקא בלא עדי קיום השטר משום הפסד יחומים ולקוחות הוא דחיישינן דלא טענינן להו מזויף מ"מ חיקשי מדאמר שמואל התם המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים ואמאי ניחוש להפסידה דיתמי כיון דלה מקויים אלה אית לן למימר כגון דליתיה ללוה דלה טעין מזויף ולהכי לה חיישינן לזיוף והואיל וכן כי מפרשין נמי דטעמא משום דחיישינן שמא יוציא אפי׳ מלוה עלמו ע״י קיום והוא אינו ראוי להכשירו משום ריעותא דנפילה וטענת לוה לא קשיא נמי ההיא דשטר שכחוב בו הנפק דהא איכא נמי לאוקמא בדליתיה ללוה ולא טעין מידי אבל אי טעין לוה מזויף הוא לא יחזיר כיון דנפל איתרע ליה אי נמי כיון דמקויים דקדקו ביה בית דין ולא אתרע בנפילה ואפילו פסיל ליה לוה ואמר מזויף הוא יחזיר וההיא דמצא שטר חוב כשאינו מקויים וכולי האי לא חיישינן שזייף חחימת העדים וחחימת הדיינים. מ״ר. ויש להביא ראיה דטענינן שפיר ליחמי מזויף מהא דאמרינן בסוף פרק גט פשוט (ב"ב קשד:) דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא מיירי בדנקיט שטר מקויים ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואם תמלא לומר דלא טענינן מזויף מ״מ יגבה דהא נקיט שטרא ולא מצי אמרי מזויף הוא ואין נראה לדחות דמיירי בדלא מת דהא נותנין קאמר משמע דאיתמי קאמר: תוספות רי"ד

דא"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שביק בינונית שביק א״ל . דכוותיה אבל הנחתי לך מקום לגבות ממנו פי׳ כגון שמכרן ראובן לשמעון ביחד ממנו ב ראובן לשמעון ביחד שאילו מכרן בזו אחר זו אין דינו של ב״ח דיייה כדתנן כאחרונה מנכסים נפרעין אן יכוכן מכסם משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית וכשקנה לוי . הריוווים אפילו הוים אצל נוכה רצה מזה גובה שאם יאמר לו לוקח ראשון לך אצל שני דזבין בינונית אומר לו . לא מצינא למיטרח שהוא מקום לגבות הימנו שהוא יותר טוב משלו הלכך אצלך הייתי גובה ממנו. . עכשיו שמכרת אותה אני עכשיו שהכרות אותה אני גובה ממך מן העידית ובזיבורית א"י לדחותו מפני שהוא אומר אם לא הייתי גובה זיבורית אבל עכשיו שהיתה לד בינונית מן העידית ואם רצה . גורה ריווים מלוכח שוי גובה בינונית מלוקוז שני ואם הוא יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו אומר לו א"א לימול יוחר מדיני אע״פ שאני יכול שהוא כעין גזל ופחות מדיוי איוי רוצה לימול מותה אתר דוצה ליטול הלכך גובה ממנו הבינונית ושינוי יש בין לוי שהוא לוקח שני לשמעון שהוא לוקח ראשון דשמעון שהוא לוקח ראשון . אפילו קנה בינונית ושייר לראובן זיבורית אמרינן נפרעים . משועבדים במקום שיש משועברים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי׳ הן זיבורית משום דנכסי . ראובן הן בני חורין אבל הילכך אי שוו כנכסי דזבן לוי שהן בינונית ובינונית מצי מדחי לי' ואי לאו לא מצי מדחי לי': אמר אביי ראוכן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב״ח דראובן וקטריף מיני׳ רינא הוא דאזיל ראובן ... ליה לאו בעל דברים דידי אח משוח דא"ל דאי מפקח אונטשוט דא לדאי מפקונ מיניה עלי הדר. א״ד אפי׳ שלא באחריות נמי דא״ל לא ויחא לי דחהוי לי׳ מאי נפקא לן מיני' כל מאי דמצי למיטען על ב"ח לימא לי' לשמעון . ושמעון לטעון לי' הא לאו י. מילתא היא דודאי אי טעין לי׳ ראובן פרעתיך ה״נ דשמעון מצי למיטען ליה יאע"ג דלא טעין לי' ב"ד ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה אלא אי טעין לי' ראובן לב״ח טענה אחרת כגון שאומר לו אמת כי לא